

Bringing the Convention closer to home
La Convention à votre porte

Притулок¹

1. Основні поняття про притулок і Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ)	1
2. Бар'єри у відмові шукачам притулку	2
3. Оцінка ризику	3
4. Дипломатичні гарантії й внутрішнє переміщення	4
5. Соціально вразливі групи	5
6. Умови прийняття шукачів притулку	6
7. Затримання шукачів притулку	6
8. Процедура розгляду клопотання про надання притулку й ефективні засоби правового захисту	7
9. Забезпечувальні заходи відповідно до правила 39	9
10. Колективне видворення	9
11. Прикінцеві положення щодо притулку й ЄСПЛ	9

1. Основні поняття про притулок і Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ)

Протягом багатьох століть люди долають великі відстані, щоб оселитися в Європі. Деякі з них приходять у пошуках міжнародного захисту. Вони шукають притулку.

Іноді важко зрозуміти різницю між мігрантами, шукачами притулку, біженцями й іншими групами, особливо коли в засобах масової інформації ці терміни часто вживаються неправильно. Необхідно чітко розрізняти декілька понять.

Словом «мігрант» описують людину, яка переміщується з одного місця, регіону або країни до іншого. Термін «шукач притулку» застосовується до мігранта, який шукає міжнародного захисту.

В Європі міжнародний захист може надаватися у формі статусу біженця або додаткового захисту.

Статус біженця регулюється Женевською конвенцією про статус біженців 1951 року. Він надається іноземною державою особі, яка має цілком обґрунтовані побоювання стати

---

¹ © Ради Європи/Європейський суд з прав людини, 2016
Зміст цього тексту не має зобов'язальної сили для Суду.

жертвою переслідувань у своїй країні походження через расу, релігію, національність, приналежність до певної соціальної групи або політичні переконання.

Якщо іноземна держава вважає, що мігранту необхідний захист, але з причин, не зазначених у Женевській конвенції, вона може прийняти рішення про надання додаткового захисту замість статусу біженця.

Цей суд — Європейський суд з прав людини — не уповноважений розглядати питання застосування Женевської конвенції. А Європейська конвенція про права людини не передбачає надання права на притулок. Як правило, право контролювати в'їзд, проживання й видворення негромадян залишається за державою.

Однак держави — члени Ради Європи зобов'язані забезпечити кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, зокрема мігранту, повагу до його прав, гарантованих Європейською конвенцією про захист прав людини. Саме тому прецедентне право Суду накладає певні обмеження на право держав відмовляти будь-якій особі в перебуванні на їх території².

2. Бар'єри у відмові шукачам притулку

Які права людини, передбачені Конвенцією, можуть завадити відмові в наданні притулку?

Передусім, це стаття 2 Конвенції, яка гарантує право на життя, і стаття 3, що забороняє тортури, покарання, нелюдське поводження та поводження, що принижує гідність. Жодну людину не можна повернути туди, де їй загрожує реальний ризик зазнати поводження, що суперечить будь-якому з цих положень. Це принцип заборони на видворення. Наприклад, у справі проти Великобританії Європейський суд установив, що депортація двох заявників до Сомалі буде порушенням статті 3 через гуманітарну кризу й невибіркове насильство в Могадішо³.

Відповідно до Конвенції заборона, передбачена статтею 3, є абсолютною. Це означає, що в разі видворення завжди береться до уваги відповідальність держав — членів Ради Європи щодо захисту негромадянина від такого поводження. Водночас поведінка заявника в минулому, якою б небажаною або небезпечною вона не була, не може вважатися суттєвим фактором⁴.

Статті 2 й 3 Конвенції також забороняють «непряме видворення». Непряме видворення означає вигнання в державу, в якій мігранти можуть зіткнутися з подальшою депортацією без належної оцінки їхнього становища. Це застосовується й у контексті Дублінського регламенту Європейського Союзу. Ураховуючи вищесказане, у справі про видворення з Бельгії до Греції Європейський суд постановив, що у випадку, коли в конкретній державі — члені ЄС недостатньо розроблено процедуру надання притулку й не надаються ефективні гарантії від незаконного видворення, інші держави-члени повинні утримуватися від повернення шукачів притулку до такої країни на підставі положень Дублінського регламенту⁵.

---

² Рішення ЄСПЛ у справі «Абдулазіз, Кабалес і Балкандалі проти Великобританії» (*Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. the United Kingdom*), [9214/80](#), 28 травня 1985 р., § 67, серія А № 94, і рішення ЄСПЛ у справі «Сааді проти Італії» (*Saadi v. Italy* [GC]), [37201/06](#), §§ 124–125, ЄСПЛ 2008 р.

³ Рішення ЄСПЛ у справі «Суфі та Елмі проти Великобританії» (*Sufi and Elmi v. the United Kingdom*), [8319/07](#) і 11449/07, 28 червня 2011 р.

⁴ Рішення ЄСПЛ у справі «Сааді проти Італії» (*Saadi v. Italy* [GC]), [37201/06](#), ЄСПЛ 2008 р.

⁵ Рішення ЄСПЛ у справі «М.С.С. проти Бельгії та Греції» (*M.S.S. v. Belgium and Greece* [GC]), [30696/09](#), ЄСПЛ 2011 р.

Положення статей 2 й 3 Конвенції також можуть застосовуватися, якщо особам, яким загрожує небезпека, відмовлено у в'їзді через сухопутний кордон⁶ або їх перехоплено в морі. Наприклад, Європейський суд установив, що групу мігрантів, перехоплену в морі державними органами Італії, не можна було в сумарному порядку повертати до Лівії, де на них чекала реальна загроза поведження, що суперечить статті 3. Замість цього їм повинні були надати можливість клопотати про отримання притулку в Італії⁷.

Інші бар'єри для відмови шукачеві притулку можуть виникати внаслідок ризику грубого порушення статті 5 або статті 6 Конвенції в країні призначення. Стаття 5 гарантує право на свободу й особисту недоторканність, а стаття 6 — право на справедливе судочинство.

Ці положення можуть застосовуватися, наприклад, якщо держава, що приймає, незаконно затримала заявника і не передала його справу до суду або позбавила його волі на значний період часу після засудження явно несправедливим судом. Однак у таких випадках застосовується дуже високий поріг⁸. Наприклад, у справі про депортацію з Великобританії до Йорданії Європейський суд установив, що можливе досудове утримання під вартою протягом 50 днів було значно коротшим за термін утримання під вартою, необхідний для відвертого порушення статті 5. З іншого боку, визнання доказів тортур під час повторного кримінального судового розгляду прирівнюється до відвертої відмови в правосудді, що є порушенням статті 6 Конвенції⁹.

3. Оцінка ризику

Поводження вважається порушенням статті 3 Конвенції, якщо воно досягає мінімального рівня жорстокості¹⁰. Досягнення цього порога залежить від усіх обставин, зокрема від віку, статі й стану здоров'я заявника¹¹. Ці елементи розглядаються сукупно. Будь-яка оцінка того, чи загрожує шукачеві притулку небезпека зазнати поведження, яке суперечить статті 3, повинна бути індивідуалізованою й враховувати всі наявні докази.

Відповідно до Конвенції ризик жорстокого поведження в країні призначення має бути «реальним», «передбачуваним» і «особистим». Тому Європейський суд вимагатиме від заявника-мігранта надати докази конкретних обставин, унаслідок яких він особисто може постраждати від жорстокого поведження.

Ці конкретні обставини можуть бути представлені у вигляді інформації про жорстоке поведження в країні призначення в минулому, статусу біженця, отриманого в іноземних

---

⁶ Рішення ЄСПЛ у справі «Гебремедін проти Франції» (*Gebremedhin [Gaberamadhien] v. France*), [25389/05](#), ЄСПЛ 2007-II.

⁷ Рішення ЄСПЛ у справі «Хірсі Джамаа та інші проти Італії» (*Hirsi Jamaa and Others v. Italy* [GC]), [27765/09](#), ЄСПЛ 2012 р.

⁸ Рішення ЄСПЛ у справі «Маматкулов та Аскарров проти Туреччини» (*Mamatkulov and Askarov v. Turkey* [GC]), [46827/99](#) і 46951/99, ЄСПЛ 2005-I.

⁹ Рішення ЄСПЛ у справі «Отман (Абу Катада) проти Великобританії» (*Othman (Abu Qatada) v. the United Kingdom*), [8139/09](#), ЄСПЛ 2012 р. (витяги).

¹⁰ Рішення ЄСПЛ у справі «Серінг проти Великобританії» (*Soering v. the United Kingdom*), [14038/88](#), 7 липня 1989 р., серія А № 161, § 100.

¹¹ Рішення ЄСПЛ у справі «Ірландія проти Великобританії» (*Ireland v. the United Kingdom*), [5310/71](#), 18 січня 1978 р., серія А № 25.

держав, або оціночного звіту Верховного комісара в справах біженців Організації Об'єднаних Націй¹².

Ці обставини також можна підтвердити доказами поточного систематичного переслідування осіб, які перебувають в аналогічному становищі, за умови, що таку групу можливо ідентифікувати. Наприклад, Європейський суд видав таку постанову щодо членів клану Ашраф у Сомалі¹³.

Європейський суд також визнав, що піддавання людини ситуації загального насильства виключної інтенсивності може бути достатнім аргументом для висновку про те, що людина наражатиметься на жорстоке поводження просто через свою присутність у конкретному регіоні¹⁴.

За певних обставин піддавання шукача притулку умовам крайньої бідності або знедоленого життя також може вважатися порушенням статті 3¹⁵. Наприклад, Європейський суд установив, що умови в основних таборах біженців у Кенії й Сомалі, які були особливо сильно переповнені й мали дуже обмежений доступ до житла, водопостачання та каналізації, були настільки жахливими, що досягли мінімальної межі рівня жорстокості¹⁶.

На заявника покладається зобов'язання надати суду докази, які можуть підтвердити наявність серйозних підстав вважати, що у випадку видворення з держави — члена Ради Європи він наражатиметься на реальну небезпеку жорстокого поводження в країні, що приймає.

Після надання таких доказів на уряд покладається зобов'язання розвіяти будь-які сумніви з цього приводу¹⁷.

Європейський суд визнав, що шукачі притулку часто перебувають в особливій ситуації, яка вимагає визнання за ними презумпції невинуватості у випадку сумнівів під час оцінювання достовірності їхніх заяв і підтверджувальних документів¹⁸.

4. Дипломатичні гарантії й внутрішнє переміщення

Країна, що повертає, може вимагати від країни призначення дипломатичних гарантій стосовно того, що особа, справа якої розглядається, не зіткнеться з жорстоким поводженням після повернення. Такі гарантії можуть зменшити ризик, але їх самих недостатньо для гарантування захисту.

---

¹² Рішення ЄСПЛ у справі «Сінгх та інші проти Бельгії» (*Singh and Others v. Belgium*), [33210/11](#), 2 жовтня 2012 р.

¹³ Рішення ЄСПЛ у справі «Салах Шеєх проти Нідерландів» (*Salah Sheekh v. The Netherlands*), [1948/04](#), 11 січня 2007 р.; див. також протилежне рішення ЄСПЛ у справі «Вілвараджа та інші проти Великобританії» (*Vilvarajah and Others v. the United Kingdom*), [13163/87](#) та ін., 30 жовтня 1991 р., серія А № 215.

¹⁴ Рішення ЄСПЛ у справі «Суфі та Елмі проти Великобританії» (*Sufi and Elmi v. the United Kingdom*), [8319/07](#) і [11449/07](#), 28 червня 2011 р.

¹⁵ Рішення ЄСПЛ у справі «М.С.С. проти Бельгії та Греції» (*M.S.S. v. Belgium and Greece* [GC]), [30696/09](#), ЄСПЛ 2011 р.

¹⁶ Рішення ЄСПЛ у справі «Суфі та Елмі проти Великобританії» (*Sufi and Elmi v. the United Kingdom*), [8319/07](#) і [11449/07](#), 28 червня 2011 р.

¹⁷ Рішення ЄСПЛ у справі «Сааді проти Італії» (*Saadi v. Italy* [GC]), [37201/06](#), 28 лютого 2008 р.

¹⁸ Рішення ЄСПЛ у справі «Салах Шеєх проти Нідерландів» (*Salah Sheekh v. The Netherlands*), [1948/04](#), 11 січня 2007 р., і рішення ЄСПЛ у справі «Р. С. проти Швеції» (*R.C. v. Sweden*), [41827/07](#), 9 березня 2010 р.

Вага, яку Європейський суд надає дипломатичним гарантіям у конкретному випадку, залежить від обставин, що склалися на відповідний період часу. Спочатку Суд з'ясовує, чи не виключає загальна ситуація у сфері прав людини в державі, що приймає, самої можливості прийняття будь-яких гарантій. Потім розглядається якість наданих гарантій і те, чи можна — в світлі практики держави, що приймає, — на них покладатися¹⁹.

Держава може також запропонувати внутрішнє переміщення заявника в безпечну зону в країні призначення. У цьому випадку Суд також проводить детальну оцінку, щоб визначити, чи в змозі людина, про видворення якої йдеться, поїхати до такої зони, отримати допуск і оселитися там²⁰.

Ця оцінка включає такі критерії: чи є пункт повернення безпечним, чи є на маршруті контрольні-пропускні пункти й чи є транзитні райони, які необхідно перетнути, щоб дістатися до місця призначення, безпечними для переходу даною особою. Суд також розглядає індивідуальні обставини заявника²¹.

5. Соціально вразливі групи

Справи, винесені на розгляд Європейського суду, завжди розглядаються з урахуванням індивідуальної ситуації кожного заявника. Однак деякі заявники можуть належати до груп, вразливих за самою своєю природою, і Європейський суд визнав, що з цієї причини вони потребують особливого захисту²².

Такими вразливими групами можуть бути меншини, які систематично потерпають від жорстокого поводження, або певні групи — наприклад, діти, вагітні жінки, інваліди або люди похилого віку, — які визнаються такими, що мають особливі потреби.

Статус заявника як шукача притулку є особливо важливим. Це пояснюється широким консенсусом на міжнародному та європейському рівні стосовно того, що шукачі притулку належать до надзвичайно знедоленої й уразливої групи населення, яка потребує особливого захисту.

Особливий статус заявника як члена вразливої групи може вплинути на зобов'язання, що накладаються на державу стосовно умов, у яких приймається така людина, і на питання про можливість видворення такої людини з країни.

Становище неповнолітніх, які подорожують без супроводу дорослих і клопочуть про отримання притулку, є особливо важливим. Одним із прикладів є випадок 15-річного хлопця з Афганістану, який шукав притулку в Греції²³. Суд установив, що умови, в яких цей неповнолітній без супроводу дорослих спочатку утримувався, і подальшу відмову органів влади піклуватися про нього після його звільнення можна вважати поводженням, що принижує гідність і порушує

---

¹⁹ Рішення ЄСПЛ у справі «Отман (Абу Катада) проти Великобританії» (*Othman (Abu Qatada) v. the United Kingdom*), [8139/09](#), ЄСПЛ 2012 р. (витяги).

²⁰ Рішення ЄСПЛ у справі «Салах Шеєх проти Нідерландів» (*Salah Sheekh v. The Netherlands*), [1948/04](#), 11 січня 2007 р.

²¹ Рішення ЄСПЛ у справі «Суфі та Елмі проти Великобританії» (*Sufi and Elmi v. the United Kingdom*), [8319/07](#) і 11449/07, 28 червня 2011 р.

²² Рішення ЄСПЛ у справі «М.С.С. проти Бельгії та Греції» (*M.S.S. v. Belgium and Greece* [GC]), [30696/09](#), ЄСПЛ 2011 р.

²³ Рішення ЄСПЛ у справі «Рахімі проти Греції» (*Rahimi v. Greece*), [8687/08](#), 5 квітня 2011 р.

статтю 3 Конвенції, тим більше що підліток декілька днів був безпритульним, поки йому не допомогла місцева неурядова організація.

6. Умови прийняття шукачів притулку

Стаття 3 Конвенції вимагає, щоб держави, що приймають, надавали житло й гідні матеріальні умови тим шукачам притулку, які є збіднілими й повністю залежать від державної підтримки.

У своєму епохальному рішенні з цього питання²⁴ Європейський суд установив, що Греція не виконала зобов'язань відповідно до статті 3, оскільки не забезпечила заявникові належних умов прийому, поки тривала процедура надання притулку. На підставі яких факторів Європейський суд дійшов такого висновку? По-перше, центр прийому мігрантів, де спочатку утримувався заявник, був надзвичайно переповнений і не мав належних санітарних умов. По-друге, було встановлено факт, що протягом багатьох місяців після звільнення чоловік мешкав у парку, в стані крайньої бідності, не в змозі задовольнити свої основні потреби. І, по-третє, ситуацію обтяжувало те, що заявник жив у постійному страху наразитися на напад і пограбування, та не було жодної ймовірності, що ця ситуація покращиться.

В іншій схожій справі²⁵, порушеній проти Швейцарії, Європейський суд установив, що умови прийому шукачів притулку в Італії в цілому жодним чином не були настільки критичними, як у Греції. Таким чином самі по собі вони не могли стати загальною перешкодою для всіх видворень у цю країну. Однак Європейський суд прийняв до уваги особливе становище заявників — це була сім'я з восьми осіб із шістьма неповнолітніми дітьми, зокрема з немовлям. У зв'язку з цим було зроблено висновок про те, що навіть за відсутності системних недоліків органи влади держави, що видворяє, мають отримати від держави, що приймає, гарантії того, що після прибуття заявників буде прийнято в установах і в умовах, придатних для дітей цього віку, а також, що родину не буде розлучено.

7. Затримання шукачів притулку

Європейська конвенція про права людини дозволяє державі контролювати свободу іноземних громадян в імміграційному контексті. Таким чином, за певних обставин затримання мігрантів, зокрема шукачів притулку, може тривати, доки держава не надасть їм дозвіл на в'їзд у країну або перебування в ній.

Відповідно до § 1 (f) статті 5 Конвенції мігранти можуть бути позбавлені волі лише згідно з передбаченою законом процедурою, і цей захід може бути виправданий лише двома причинами: щоб запобігти несанкціонованому в'їзду на територію країни або з метою видворення.

Щоб уникнути ситуації, коли затримання можна вважати таким, що має безпідставний характер і суперечить положенням Конвенції, необхідно виконувати його правомірно. Що це означає? Таке затримання має бути тісно пов'язаним з метою запобігання незаконному в'їзду або з метою видворення, місце й умови утримання повинні бути відповідними, а його

---

²⁴ Рішення ЄСПЛ у справі «*M.C.C. проти Бельгії та Греції*» (*M.S.S. v. Belgium and Greece* [GC]), [30696/09](#), ЄСПЛ 2011 р.

²⁵ Рішення ЄСПЛ у справі «*Таракхел проти Швейцарії*» (*Tarakhel v. Switzerland* [GC]), [29217/12](#), ЄСПЛ 2014 р. (витяги).

тривалість не може перевищувати період, передбачений законом для досягнення встановленої мети²⁶. Таке затримання перестає бути законним, якщо розгляд справи здійснюється неналежним чином²⁷ або перспектива видворення більше не є реальною²⁸.

Відповідно до § 2 статті 5 Конвенції затримані шукачі притулку повинні бути негайно поінформовані про причини їх затримання²⁹ тією мовою, яку вони розуміють. А § 4 статті 5 вимагає забезпечити доступ до судді, який після ретельного вивчення всіх фактів повинен швидко³⁰ прийняти рішення про законність затримання³¹ й періодично контролювати ситуацію з затриманням, якщо його було подовжено.

Питання про те, чи відповідає позбавлення волі вимогам Конвенції, вирішується в світлі конкретних обставин кожної справи. На практиці позбавлення волі неповнолітніх — незалежно від того, чи супроводжує їх хто-небудь, — може вважатися обґрунтованим лише в рідкісних випадках³².

8. Процедура розгляду клопотання про надання притулку й ефективні засоби правового захисту

Стаття 6 Конвенції та повний спектр передбачених нею процесуальних прав, які гарантують право на справедливе судочинство, не застосовуються до процедури надання притулку або процедури видворення. Проте застосовується стаття 13 Конвенції, яка гарантує право на ефективні засоби правового захисту. Оскільки стаття 13 не є автономним положенням, на неї можна покладатися лише в тому випадку, якщо заявник також має обґрунтовану скаргу відповідно до інших положень Конвенції, наприклад скаргу на ризик жорстокого поводження, що суперечить статті 3.

Тож які вимоги містить Конвенція щодо процедури надання притулку?

Передусім, Європейський суд установив, що людина повинна мати достатньо інформації про процедуру надання притулку, якої необхідно дотримуватися³³. Це вимагає наявності надійної системи комунікації між органами влади й шукачами притулку³⁴. Крім того, людина повинна мати ефективний доступ до такої процедури. Це, у свою чергу, може вимагати наявності перекладачів і доступу до юридичної допомоги.

---

²⁶ Рішення ЄСПЛ у справі «*Saadi проти Італії*» (*Saadi v. Italy* [GC]), [37201/06](#), ЄСПЛ 2008 р.

²⁷ Рішення ЄСПЛ у справі «*Чахал проти Великої Британії*» (*Chahal v. the United Kingdom*), [22414/93](#), 15 листопада 1996 р., «Звіти при висновки та рішення суду» 1996-V.

²⁸ Рішення ЄСПЛ у справі «*Міколенко проти Естонії*» (*Mikolenko v. Estonia*), [10664/05](#), 8 жовтня 2009 р.

²⁹ Рішення ЄСПЛ у справі «*Лулед Масуд проти Мальти*» (*Louled Massoud v. Malta*), [24340/08](#), 27 липня 2010 р.

³⁰ Рішення ЄСПЛ у справі «*Славомір Мусял проти Польщі*» (*Ślawomir Musiał v. Poland*), [28300/06](#), 20 січня 2009 р.

³¹ Рішення ЄСПЛ у справі «*Ніколова проти Болгарії*» (*Nikolova v. Bulgaria* [GC]), [31195/96](#), ЄСПЛ 1999-II.

³² Рішення ЄСПЛ у справі «*Рахімі проти Греції*» (*Rahimi v. Greece*), [8687/08](#), 5 квітня 2011 р., рішення ЄСПЛ у справі «*Мухаджієва та інші проти Бельгії*» (*Muskhadzhiyeva and Others v. Belgium*), [41442/07](#), 19 січня 2010 р. і рішення ЄСПЛ у справі «*Мубіланзіла Маєка та Канікі Мітунга проти Бельгії*» (*Mubilanzila Mayeka and Kaniki Mitunga v. Belgium*), [13178/03](#), ЄСПЛ 2006-XI.

³³ Рішення ЄСПЛ у справі «*Абдолхані та Карімніа проти Туреччини*» (*Abdolkhani and Karimnia v. Turkey*), [30471/08](#), 22 вересня 2009 р.

³⁴ Рішення ЄСПЛ у справі «*М.С.С. проти Бельгії та Греції*» (*M.S.S. v. Belgium and Greece* [GC]), [30696/09](#), § 301, ЄСПЛ 2011 р.

Оцінюючи доступ заявників до ефективних засобів правового захисту, Європейський суд, як правило, розглядає внутрішню систему в цілому. Він установив, що: «Навіть у випадку, коли один засіб правового захисту сам по собі не повною мірою відповідає вимогам статті 13, їм може відповідати сукупність засобів, передбачених внутрішнім законодавством»³⁵.

Ефективний засіб правового захисту має бути доступним як на законодавчому рівні, так і на практиці³⁶.

Компетентний національний орган не обов'язково має бути судовим. Проте його правомочність і гарантії будуть братися до уваги під час розгляду ефективності засобу правового захисту. Такий національний орган повинен бути незалежним, проводити пильну й сувору перевірку³⁷ клопотання про надання притулку, а також розглядати справу по суті³⁸.

Особлива увага приділяється швидкості реалізації засобів правового захисту, оскільки довгі затримки й надмірна тривалість можуть зменшувати їхню ефективність³⁹.

З іншого боку, швидкість розгляду клопотання про надання притулку не повинна переважати над ефективністю основних процесуальних гарантій захисту заявника від незаконного видворення. Необґрунтовано короткий термін для подачі клопотання, наприклад у контексті прискорених процедур надання притулку, може негативно вплинути на реалізацію й ефективність засобу правового захисту. Наприклад, у справі про депортацію громадянина Судану з Франції Європейський суд установив, що п'ятиденний термін для подачі первинного клопотання про надання притулку та 48-годинний граничний термін оскарження прийнятого рішення про видворення були закорткими. Ці й інші складові справи призвели до того, що правовий захист виявився практично неефективним, що порушує статтю 13, а також статтю 3 Конвенції⁴⁰.

Стаття 13 також вимагає автоматичної призупиняючої дії засобу правового захисту — іншими словами, заплановане видворення має бути призупинено до прийняття остаточного рішення⁴¹. Однієї лише можливості запиту щодо призупиняючої дії або засобу правового захисту, який має таку дію «на практиці», недостатньо⁴².

---

³⁵ Рішення ЄСПЛ у справі «Гебрмедін проти Франції» (*Gebremedhin [Gaberamadhien] v. France*), [25389/05](#), ЄСПЛ 2007-II.

³⁶ Рішення ЄСПЛ у справі «М.С.С. проти Бельгії та Греції» (*M.S.S. v. Belgium and Greece* [GC]), [30696/09](#), ЄСПЛ 2011 р.

³⁷ Рішення ЄСПЛ у справі «М.С.С. проти Бельгії та Греції» (*M.S.S. v. Belgium and Greece* [GC]), [30696/09](#), § 293, ЄСПЛ 2011 р.

³⁸ Рішення ЄСПЛ у справі «Чахал проти Великої Британії» (*Chahal v. the United Kingdom*), [22414/93](#), 15 листопада 1996 р., «Звіти про висновки та рішення суду» 1996-V.

³⁹ Рішення ЄСПЛ у справі «Де Соуза Рібейро проти Франції» (*De Souza Ribeiro v. France* [GC]), [22689/07](#), ЄСПЛ 2012 р.

⁴⁰ Рішення ЄСПЛ у справі «І. М. проти Франції» (*I.M. v. France*), [9152/09](#), 2 лютого 2012 р.

⁴¹ Рішення ЄСПЛ у справі «Чонка проти Бельгії» (*Čonka v. Belgium*), [51564/99](#), ЄСПЛ 2002-I, і рішення ЄСПЛ у справі «Гебрмедін проти Франції» (*Gebremedhin [Gaberamadhien] v. France*), [25389/05](#), ЄСПЛ 2007-II.

⁴² Рішення ЄСПЛ у справі «Гебрмедін проти Франції» (*Gebremedhin [Gaberamadhien] v. France*), [25389/05](#), ЄСПЛ 2007-II.

9. Забезпечувальні заходи відповідно до правила 39

Подаючи клопотання до Європейського суду, заявники можуть попросити Суд призначити державі-відповідачу дотримання забезпечувальних заходів відповідно до правила 39 Регламенту Суду, за яким держава-відповідач має утримуватися від повернення заявників до країн, де вони наражатимуться на неминучий ризик непоправної шкоди. Клопотання про застосування забезпечувальних заходів задовольняється тільки за виняткових обставин. Проте, якщо призначено будь-який захід, передбачений правилом 39, держава-відповідач зобов'язана його виконувати. В іншому випадку вона може вважатися такою, що порушує статтю 34 Конвенції, за перешкодження праву на клопотання⁴³.

10. Колективне видворення

Статтю 4 протоколу № 4 до Конвенції передбачені додаткові процедурні гарантії проти колективного видворення. Необхідно провести процедуру ідентифікації осіб і належним чином розглянути індивідуальні обставини кожного шукача притулку з групи. В іншому разі видворення буде вважатися колективним, а отже таким, що порушує це положення. У вже згаданій справі проти Італії про перехоплення в морі⁴⁴ Європейський суд установив, що стаття 4 протоколу № 4 також застосовується до видворення іноземців до третьої країни, проведене за межами національної території.

11. Прикінцеві положення щодо притулку й ЄСПЛ

Як показано в цій презентації, право визначати, які шукачі притулку дійсно мають право на міжнародний захист, належить державам — членам Ради Європи. Вносити рішення по суті індивідуальних клопотань про надання притулку не є завданням Європейського суду. Однак, здійснюючи контроль за своїми кордонами, держави повинні діяти відповідно до стандартів ЄСПЛ і за принципами, що впливають із величезного масиву прецедентного права Європейського суду, щоб гарантувати шукачам притулку дотримання прав людини.

***

Усі справи, згадані в цій презентації, можна знайти в базі даних HUDOC⁴⁵. Додаткові відомості містяться на веб-сайті Європейського суду⁴⁶ та у відповідних навчальних матеріалах HELP⁴⁷ — Програми Ради Європи «Навчання у сфері прав людини для представників юридичних професій».

---

⁴³ Рішення ЄСПЛ у справі «Маматкулов та Аскарров проти Туреччини» (*Mamatkulov and Askarov v. Turkey* [GC]), [46827/99](#) і 46951/99, ЄСПЛ 2005-I.

⁴⁴ Рішення ЄСПЛ у справі «Хірсі Джамаа та інші проти Італії» (*Hirsi Jamaa and Others v. Italy* [GC]), [27765/09](#), ЄСПЛ 2012 р.

⁴⁵ <http://hudoc.echr.coe.int>

⁴⁶ www.echr.coe.int

⁴⁷ www.coe.int/help